

53755
82/89F1 F74

forrás

SZÉPIRODALOM, SZOCIOGRÁFIA, MŰVÉSZET

Csehy Zoltán műfordításai

Buda Ferenc, Markó Béla,

Vörös István versei

Zelei Miklós, Hajnóczy Péter prózája

Fried István, Lengyel András,

Ludmán Katalin tanulmánya

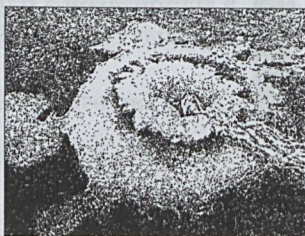
Dezső Tamás fényképei, Simon Márton verse

2021

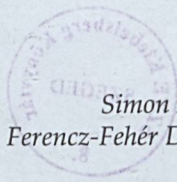
SZEPTEMBER

forrás

53. ÉVFOLYAM 2021. 9. SZÁM

	***	3	A férfierő gyámola (<i>Epigrammák a Görög Antológiából</i> – Csehly Zoltán fordítása)
Zelei Miklós		10	A törpék a falban
Buda Ferenc		12	Játék a fonémákkal; Költőtársaimhoz; Világnyelv(?); Nézz tükörbe; Inkább a csönd; Amit tudok (<i>versek</i>)
Markó Béla		15	Dobpergés; Rendszerváltás (<i>versek</i>)
Onagy Zoltán		17	Ne dühöngj, édeske
Vörös István		21	Visszabontás (<i>vers</i>)
Sirokai Mátyás		24	Szikla; Tengeri létforma (<i>versek</i>)
Laczkó Sándor		26	Határ (<i>Szócikk-folyam</i>)
Lajtos Nóra		29	Ha még élünk (<i>vers</i>)
Orosz István		31	Emlékek apámról IX.
Lengyel András		52	„A József Attila-filológia crux-a” (<i>A csodaszarvas datáláshoz</i>)
Fried István		65	„... az »igazi« Európa küszöbén botorkáltunk” (<i>Az ismerős és az ismeretlen az Egy polgár vallomásaiban</i>)
Ludmán Katalin		85	Hajnóczy Péter Play-boy című szövegéről
Hajnóczy Péter		93	Play-boy

Simon Márton
Ferencz-Fehér Dorottya

Juhász Tibor

Pintér Kitti

Kovács Krisztina

Szántai Márk

Biernaczký Szilárd

Gyöngyössi Orsolya

- 97 **A határvidék feltűzi csillagait** (Dezső Tamás fotóihoz)
115 **„Hirtelen nem is tudom, mi fontos most számunkra”**
(Gion Nándor: *Krisztus katonái a Görbe utcából*)
119 **Írónak lenni öngyilkosság** (Zelei Miklós: *Gyilkos idők*)
122 **Egy florilégium csapdája** (Sirokai Mátyás: *Lomboldal*)
125 **Szelíd jelenlét** (Kovács Lajos *Művei I–III.*)
130 **Kisvárosi gyilkosságok** (Hász Róbert: *Fábián Marcell
pandúrdetektív tizenhárom napja*)
134 **A Manasz kirgiz hőseposz**
139 **Kalandozások a papok erszényében** (Bárth János:
Paptartás a kalocsai főegyházmezejében)

Dezső Tamás fényképei

forrás

SZÉPIRODALMI, SZOCIOGRÁFIAI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT •
Megjelenik havonként • Főszerkesztő: Füzi László • Kecskemét
Megyei Jogú Város és a Katona József Társaság folyóirata •
Kiadja a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nonprofit Kft.;
Felelős kiadó: Füzi László • A szerkesztőség címe: 6000 Kecskemét,
Kápolna u. 11.; Telefonszáma: 76/482-223; Honlapcím: www.
forrasfolyoirat.hu; E-mail cím: forras@forrasfolyoirat.hu • Tördelés:
VideoPix Bt., Kecskemét; Tel.: 76/508-160; videopix@fibermail.hu •
Nyomdai kivitelezés: Print2000 Nyomda Kft., Kecskemét, Nyomda u. 8.;
Tel.: 501-240; Felelős vezető: Szakálas Tibor

A szerkesztőség tagjai: **Buda Ferenc** (főmunkatárs), **Csenki Nikolett**, **Füzi Péter**, **Pál-Kovács Sándor Attila**, (szerkesztő) **Bosznay Ágnes** (szerkesztőségi titkár). A szerkesztésben közreműködnek: **Bahget Iskander**, **Komáromi Attila**, **Pintér Lajos** • Szerkesztőségi órák munkanapokon 10–12 óra között. • A borítón Benes József Forrás című munkája • A borítót és a tipográfiát tervezte: Zalatnai Pál • Kéziratot nem őrünk meg és nem adunk vissza! Terjeszti a Lapker Zrt. 1097 Budapest, Táblás u. 32. • Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, és a kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu, telefonon 06-1/767-8262, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), 1900 Budapest, 06-1/767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu. Belföldi előfizetési díj: 4800,- Ft • Index: 25947 • HU ISSN 0133-056X

Kovács Krisztina

Szelíd jelenlét

(Kovács Lajos Művei I–III.)

Számtalan oka lehet annak, hogy egy szerzői életmű nem kapja meg az érdemelt súlyt és helyet. Visszhangtalanul, az utókor felfedező gesztusai nélkül maradnak rejtve figyelemre érdemes pályák. Az elmúlt bő száz év magyar irodalmának „rejtőzködői”, ahogy a kánonok mozgása révén „feldobott”, majd „leejtett”, túl- vagy éppen alulértékelt alkotók sorából bőséggel tudunk idézni. Az is ismert tény, egy-egy meghatározó irodalomtörténeti vagy kritikai karakter mennyire tudja vinni, emelni, tematizálni az irodalmi közbeszédet.

Horváth János meghatározó irodalomtörténeti ízlése a mai napig hatással van a magyar közoktatás irodalomtanításának értékválasztásaira, miközben a formátumos gondolkodó e kánont alakító, kiváló és megkerülhetetlen monografikus feldolgozásai egy része lassan száz éve született. A *Nyugattal* és a *Holnappal* korai kritikáiban is szigorú Horváth már indulásakor konzervativizmus és modernség olyan vitatható, ám érzékeny viszonyának kontextusában látta a magyar irodalom mozgásait, amelyben „franciás” érdeklődésének hála, rálátott és jobban foglalkozott is a 19. század végi, ekkor még dekadensnek számító neolatin irodalom (szimbolisták, naturalisták) magyar irodalomra (I. Ady) tett hatásával, még ha ezt a hatást nem is üdvözölte.¹

A klasszikus irodalmi modernségből, a *Nyugat* második, harmadik vonalából ugyan-csak bőven citálhatók olyan jobb sorsra érdemes szerzők, akik a nagyobb életművek árnyékában várnak újrafelfedezésre vagy fedeződnek fel egy-egy villanásra. Zsolt Béla, Pap Károly, vagy az idejétmúlt stílusú és valóban elavultnak tetsző történelmi regényei helyett a paraszti tematikájú kisregényei és elbeszélései miatt figyelemre inkább érdemes Kodolányi János csak néhány név a hosszú listából. A Kádár-kor irodalmából Rubin Szilárd újrafelfedezése (Keresztesi József 2012-es kismonográfiájának legitimációjával) vagy a még mindig nem a helyén lévő Tar Sándor életművére irányuló szakértő fókusz (l. legújabban Deczki Sarolta, Seres Lili Hanna, Sinkovics László tanulmányait) említhető ilyen örömteli pillanatként.

Politikai, persze részben irodalompolitikai okok mellett egy szerző háttérbe szorulásának lehetnek alkati, karakterbéli okai is. Miközben az önmenedzselés révén középszerű életművek is sokszor teret kapnak, van, aki erre a típusú önreklámra képtelen. Ezért örömteli, ha bármilyen kevésbé túlbeszélte életműre, annak lezárulta után is akár, figyelem esik. Annál is inkább, mert a kritikai és életműkiadások, széttartó hagyatékok gondozása és sajtó alá rendezése kevés hírnévvel kecsegtető, viszont fárasztó és kitartó munkával járó feladat.

Kovács Lajos irodalmi örökségének már publikált részéből és az életmű korábban még nem olvasható szeleteiből nemrég elkészült egy többkötetes reprezentatív válogatás.

1 SZÉNÁSI Zoltán, *Két irodalom határán: A fiatal Horváth János kritikái a magyar irodalmi modernségről*, Literatura, 2015/1., 58–71., 60–61.

A JATEPress gondozásában kiadott három vaskos könyvnyi anyag Bombitz Attila szerkesztői, valamint segítői, Fritz Gergely, Füzi Péter és Szinger Ádám sajtó alá rendezői munkájának eredménye. Bombitz, a szegedi egyetem germanistája, a kortárs osztrák próza avatott kutatója, nem mellékesen a mai magyar irodalomnak is értő kritikusa. A most közreadott gyűjtemény nem az első nagyobb volumenű filológiai munkája, a kutató a Baka István-életműkiadás kötetének is sajtó alá rendezője. Kovács Lajos most méltán nagyobb figyelmet kapó munkáinak terjedelmes korpusza is elsősorban az ő kitartó szerkesztői tevékenységének eredménye. A kultúrafinanszírozás magyarázatra nem szorulóan sanyarú helyzetében egy ilyen, kevés bombasztikus hírértékkel bíró vállalkozás esetében külön érdem, hogy a széria részben irodalomszerető civilek önkéntes felajánlásaiból született, maroknyi, de annál kitartóbb magánmecenatúra hozzájárulásának eredménye. E feltételrendszer megteremtése ugyancsak a válogató elkötelezettségét dicsérő, megkapóan ritkaságszámba menő gesztusa a magyar irodalmi szcena jelenkori történéseinek.

Hogy ez a sok műfajú és sok szempontból izgalmas oeuvre nem kapott szélesebb publicitást, az íróhoz közel álló szakmai barátok számára sem egyértelmű okokra vezethető vissza. Ez derül ki legalábbis Bombitz egyik folyóiratbeli szövegközlést bevezető kísérőtanulmányából: „Hogy ennek a szépírói »láthatatlanságnak« oka a kiadói közöny, a belső bizonytalanság, vagy a szerteágazóan gazdag életút temérdek munkálkodását inkább életfeladatnak vállaló attitűd, döntés volt-e, nehezen felfejthető.”²

Kovács Lajos, a piliscsabai születésű, életének jó részét Dorogon töltő író, költő, helytörténész, tanár a legendás Kincskereső-táborok egyik megálmodója. A 2017-ben elhunyt író emlékét kezdetől izléseesen ápolta szűkebb pátriája, a most megjelent válogatás szép előkészítése volt a 2019-es *Kovács Lajos Emlékkönyv*. A karcsú kis könyvet Dorog Város Önkormányzata adta ki, ezt a gyűjteményt Kovács egykori kollégájával, barátjával, Dankó Józseffel együtt ugyancsak Bombitz Attila szerkesztette. Az emlékkönyv főként a város irodalmi életének szervezőjeként, tanárként, helytörténészként, a helyi képzőművészeti élettel is erős és meghatározó kapcsolatokat ápoló kultúrorganizátorként mutatta be az alkotót, rajzolta ekként meg portréját. A pedagógus kollégák, képzőművész barátok, tanítványok személyes hangulatú visszaemlékezéseit, festményeket, a szerzőről készült portrékat, fényképeket, levelezésrészleteket, egy naplóformában írt terjedelmesebb curriculumot közlő gyűjtemény már előre jelezte a majdani nagyszabású szövegkiadást. Erről akkor elsősorban egy Bombitz által összeállított teljes szerzői bibliográfiát tartalmazó egység és a *Nevető félreértelmező szótár* című, ugyancsak a hagyatékból előkerült, és teljes terjedelmében először itt közölt szórakoztató „lexikon” beavatója tanúskodott.³

Ezzel párhuzamosan, a nagyobb volumenű vállalkozást előkészítve kezdte el közölni irodalmi lapokban (*Forrás, Székelyföld, Irodalmi Szemle*) a hagyatékok gondozója azokat a szövegmutatványokat, amelyek a korábban publikált és most e válogatásba is bekerülő írások mellett a mostani gyűjtemény legizgalmasabb novumai. A szlovákiai magyar irodalom reprezentáns orgánuma, az *Irodalmi Szemle* például a végső verziójában eddig úgyszintén a hagyatékból rejtőző *Hosszúra nőtt árnyékaink* című novellaciklus egy korábban meg nem jelent részletét közölte, elsőként 2020-ban. A cím nélküli prózát (címadása ugyancsak a szerkesztő ötlete), nemcsak sokáig tabunak számító fő témája, a csehszlovák–magyar lakosságcsere feldolgozása teszi izgalmas momentummá. A történet családi sorsesemény-

2 BOMBITZ Attila, *A látható és a láthatatlan: Kovács Lajos pályaképe és irodalmi hagyatéka*, Forrás, 2019/11., 40–43., 41.

3 Kovács Lajos bibliográfia, összeállította: BOMBITZ Attila; KOVÁCS Lajos, *Nevető félreértelmező szótár = Kovács Lajos Emlékkönyv*, szerk. BOMBITZ Attila, DANKÓ József, Dorog, Dorog Város Önkormányzata, 2019, 93–114.; 117–145.

ként való reprezentációja, a személyes sors identifikációs mintái felől bontakozó szüzsé olyan Bildungsroman fejezeteit adja ki, amelynek erős, autentikus hangját a gyerekelbeszlői látásmód teremti meg. A ciklus e legteljesebb terjedelmében és a hagyatékgyondozó koncepcióját is őrizve az életműkiadás első, verseket és elbeszéléseket tartalmazó kötetében jelent meg először.⁴

Ha onnan nézzük, hogy Kovács Lajos lírikusi pályakezdése után legerősebben és legelkötelezettebben a gyerekirodalom regisztereiben szólalt meg, és ha észleljük, hogy kritikus pályája jelentős részében, ahogy Bombitz fogalmaz, „nagyon érdeklik a gyermekirodalmi műfajok esztétikai kérdései”, nem meglepő, hogy ez a „felnőtt irodalmi” szövege mennyire erősen épít ezekre a tapasztalatokra.⁵ A *Hosszúra nőtt árnyékaink* gyász munkái, köztük például a nagymama halálának leírása, a nagyapa vagy az unoka veszteségtapasztalata olyan mély és sallangmentes képekben tárulnak az olvasó elé, hogy valóban nehezen hihető, ez a kézirat teljes terjedelmében egy számítógép szövegfájljaként várta jobb sorsát. A magyar félmúlt elfojtott traumafeldolgozó gesztusai irodalmi és filmes reprezentációinak pedig ismét nagy keletje van. A szisztematikus műltfeldolgozásnak a lakosságcserek, kitelepítések elhallgatástörténetei fontos részei (l. legutóbb Szász Attila *Örök tél* című filmjét). Kovács Lajos prózája sűrítéseivel, szubverzív időviszonyaival, érzékeny tárgyleírásaival és térformáinak atmoszférateremtő erejével kelt figyelmet: „Délután csípős szagokkal telik meg a házunk, izzadt lepedők és huzatok száradnak a kötélén, két napra a kürti inak és izületek parancsait teljesítjük.”⁶ Arról nem is beszélve, hogy a szöveg elliptikus szerkezetén túl erőteljes vizualitásával is mellbe vágja az olvasót: „Mindig öregnek láttam. Fekete volt, ha kikecmergett az ágyból, hosszú haját olyankor újrakarta. Fekete és fehér, nagyon hosszú, nagyon lapos, tulajdonképpen jellegtelen a konty is. Mellette fehér, papírhártya fülek.”⁷ Újralfedezésről ez esetben nem lehet szó, felfedezésről annál inkább. Kovács Lajos prózája ebben a jól körülrajzolható és ritka tematikában mindenképpen hosszabb elemzésre és kanonizálásra vár.

Az életműkiadás első kötetében olvasható versek közül is úgy tűnik, azok a jobban sikerültek, amelyek még nem tisztán gyerekversként, de ebből az alulnézetből teremtik újjá, jól megkomponált miniatűrökből a múltat. Az *Egy nyár nagyapánál*, a *Töredék anyámnak*, a *Nagyapa arcképe* a széteső és sohasem idilli gyerekkori világ történeteit tárgyleírásokkal és az egykori kisvilágot benépesítő flóra és fauna lajstromozásával építik fel. A helytörténezséknél fontos esszéket jegyző Kovács lírájának egy markáns része is a térség egykori hírességeinek csarnokát hozza létre majd népesíti be (l. a *Vörösmarty, 1850. TÉL* című költeményt).⁸ Azt is el kell mondani, hogy a gyűjteményben szereplő rövidprózák kevésbé érnek fel az érzékenyen szemlélődő lírai ént felmutató költőhöz, ahogy a novellafűzér visszaemlékezéseit alakító áttetsző elbeszélőtechnikához sem. Bár Peragovics Ferenc nemrég megjelent ismertetője külön kitér a *Babbéri Gáspár gusztusa, avagy cseprőségek* és a *Színes fotó egy tízéves osztálytalálkozóról* című szövegekre, ezt a blokkot inkább a teljességre törekvő életműkiadás dokumentumértéke miatt tartom jelentősnek. Egyet lehet érteni a recenzens állításával, Babbéri Gáspár „sírkoszorú-projektje” valóban az örkényi groteszk ismerős

4 Kovács Lajos, *Hosszúra nőtt árnyékaink: Egy regény fejezetei*, = K. L. *Hosszúra nőtt árnyékaink: Versek és elbeszélések*, Kovács Lajos Művei I., összegyűjtötte, vál., szerk. BOMBITZ Attila, sajtó alá rendezte: FRITZ Gergely, FÜZI Péter, SZINGER Ádám, Szeged, JATEPress, 2020, 191–331.

5 BOMBITZ Attila, *Kovács Lajos válogatott műveiről*, Forrás, 2020/5., 54–58., 57.

6 Kovács, *Hosszúra nőtt árnyékaink...*, i. m., 209.

7 Uo.

8 Kovács Lajos, *Egy nyár nagyapánál; Töredék anyámnak; Nagyapa arcképe; Vörösmarty, 1850. TÉL* = Kovács, *Hosszúra nőtt árnyékaink...*, i. m., 15–16.; 17–18.; 19; 33.

közép-európai nyelvén szólal meg, ám a szép hagyomány és a jó ötlet összehatását sokszor gyengébb kidolgozású mondatok rontják el.⁹ Ez a helyzet a *Színes fotó... osztálytalálkozó-jának* anekdotikus, ám olykor roppant didaktikus mondataival is.

Az életműkiadás második kötete esztétikai színvonalában is koherensebb, Kovács Lajos legkedvesebb területének, gyerekirodalmi munkásságának remek kollektuma. A *Van egy perced a támaszpontomra?* versei, ifjúsági novellái, mesedramái közül a legutoljára keletkezett is lassan tízéves. Most, amikor a gyerekirodalom virágkorát éli, és amikor a szétszóródó mikroközösségek mellérendelő hálózataiban elvesző identitások ebben az érzékenyítés témaköreit erősítő irodalmi világban teremődnek újra, döbbenetes azokat a néhány évtizedes szövegeket olvasni, amelyek a mai gyereklírához is méltó módon beszélnek csonka családokról, szétszakadó gyerekvilágokról, a szeretetre fordítható, ám mindig hiányzó időről. A *Sajnos az idő borzasztóan kevés*, *Az ember így fest nevelés után* vagy *A szombat a legfontosabb* a nyolcvanas években született versek, problémafelvetéseik, esztétikai dimenzióik azonban nagyon is a jelenre mutatnak, semmilyen avulás nem érzékelhető rajtuk.¹⁰ Ez a karakter pedig az igazi nagy „gyerekíróé”, mindez Kovács Lajos gyerekverseit olvasva egyértelműen megállapítható. Éppen ezért furcsa, hogy az idézett, egy gépiratos anyagból a válogatásba kerülő lírai darabok mellett a korábban csak elektronikus kéziratként létező *?Nincs több mese! avagy bennünk van a kisördög* és az *Évi rendes szabadság* című mesedramák, a kilencvenes években keletkezett darabok, mégis egy letűnt korszak érzetét keltik. Amilyen kortalanná tették még a Kádár-kor tárgykultúráját is a fent idézett költemények, annyira zavaróan hat a „walkman” szó elszánt használata és egy talán ekkor már nem beszélt gyereknyelv a *?Nincs több mese!* szüzséjében.¹¹

A kötet talán legerősebb szöveghalmaza, a *Két hétig most én mesélek Kisbencéről* olyan novellafüzér, amely mély empátiájával, virtuóz nyelvi bravúrjaival valóban konzisztens gyereknyelvet teremt: „És most már az is eszembe jutott, hogy anya nemrégén mutogatott apának egy ugyanolyan fantasztikus fényképet az úrból, amelyet a *kedves Pirikém* anyukájánál is láttam, és azon a fényképen is úszkált Valaki.”¹² A „gyerekíró Kovács Lajos” az alkotóval kapcsolatban leggyakrabban használt jelzős szerkezet. A válogatás második kötetét olvasva még inkább izgalmas lehetőségnek tűnik a hír, amelyet a könyvet záró kísérőtanulmányban jelez, majd egy nemrég vele készült interjúban megerősít a hagyatékigazgató. Az életműkiadás következő darabja(i) azok az elektronikus fájlban létező munkaanyagok lesznek, amelyek egy négy részből álló, 600 oldal terjedelmű regényszériát mutatnak majd fel a közönségnek.¹³

Kovács Lajos hagyatékának legelkötelezettebb gesztusai a válogatás harmadik kötetében, kritikáinak, helytörténeti esszéinek gyűjteményében olvashatók. Az otthon mikrovilágaihoz kötődés élményét a szerző az *Új Forrás* „valóság” rovatának vezetőjeként élhette

9 PERAGOVICS FERENC, *Ex libris: Kovács Lajos: Hosszúra nőtt árnyékaink, Kovács Lajos: Van egy perced a támaszpontomra?*, Kovács Lajos: „Mi közük hozzám?”, Kovács Lajos emlékkönyv, Élet és Irodalom, 2021. április 23., 19.

10 KOVÁCS LAJOS, *Sajnos az idő borzasztóan kevés; Az ember így fest nevelés után; A szombat a legfontosabb* = K. L. *Van egy perced a támaszpontomra?: Gyermekmesék és kamasztörténetek*, Kovács Lajos Művei II., Összegyűjtötte, vál., szerk. BOMBITZ ATTILA, sajtó alá rendezte: FRITZ GERGELY, FÜZI PÉTER, SZINGER ÁDÁM, Szeged, JATEPress, 2020, 21–22.; 22; 22.

11 KOVÁCS LAJOS, *?Nincs több mese! avagy bennünk van a kisördög* = Kovács, *Van egy perced...*, i. m., 131–174., 134.

12 KOVÁCS LAJOS, *Két hétig most én mesélek Kisbencéről* = Kovács, *Van egy perced...*, i. m., 85–130., 130.

13 BOMBITZ ATTILA, *Egy megrögzött gyermekirodalmár kincskeresései* = Kovács, *Van egy perced...*, i. m., 407–412., 412.; HÁMOS LÁSZLÓ, *Kovács Lajos írói hagyatékának gondozója, Interjú Dr. Bombitz Attilával*, Tati Walzer, 2021/1., 4–5., 5.

meg. Bombitz egy másik kísérőtanulmányából idézve: „Saját városáról, Dorogról írott és a lapban közölt tanulmányaiból nő ki helytörténeti munkássága, mely majd a Dorogi Füzetek sorozat megalapításában, szerkesztésében és kiadásában csúcsonylik ki.”¹⁴

Kovács a klasszikus irodalmi modernség mára sajnos elfeledett alkotójának, a nem mellesleg csúcspdiplomata, és e minőségében a trianoni békeszerződést is szignáló Drasche-Lázár Alfrédnek kismonográfusa. Az izgalmas életű, nem különben érdekes sorsú felmenőkkel rendelkező Drasche közepe, ám annál termékenyebb regényíróként is ismert. És bár erre Kovács Lajos e kötetben olvasható, a Drasche családnak Dorog és környéke lokális szempontjai szerint is nyomába eredő esszéiben nem tér ki, nem mellesleg a két világháború közötti disztópikus irodalom egyik tanulságos darabjának, a 2222-nek is írója. Az inkább dokumentumértéke és ironikus Trianon-traumafeldolgozó irodalom jellege okán méltányolható próza persze nem az egyetlen izgalmas vonása Drasche regényvilágának. Hogy mindez a köztudatba kerülhetett, talán tényleg, ahogy Peragovics írja, elsősorban a „helytörténész Kovács Lajos” érdeme.¹⁵ Tanulságos látni, hogyan kapcsolódik a város művészeti, elsősorban képzőművészeti életéhez ez a sok kis szondázó esszé. Annál pedig, hogy híres íróink a térséghez kötődésük okán, és ebbéli identitásuk vállalásai mentén kerülnek egy egységbe, szebb lokálpatrióta gesztus el sem képzelhető.

Összességben mégis azt lehet elmondani, ebből a kötetből is az érzékeny és aktuális gyerekkönyvkritikák emelkednek ki. Kovács utolsó éveiben is nagy erudícióval és intenzitással követte a kortás gyerekirodalom történéseit. Az elmúlt években gyakran esett szó arról, a gyermek- és ifjúsági irodalom recepciója külön zsáner a kritikáiról belül, speciális készségeket és látásmódot igényel, ezért kell megteremteni annak hiányzó nyelvét és kereteit. Kovács Lajos közérthető, olvasmányos, mindazonáltal a szakmaiságot sosem elhanyagoló gyerekkönyvkritikái bizonyítják, bár nincs a köztudatban, volt a „szűk esztendőkből” is elkötelezett értelmezője ennek az univerzumnak. Arról nem is beszélve, hogy Kovács kritikusként a vizualitástól nem elválasztható gyerekirodalmi halmaz kötetit valóban az illusztrációk és az illusztrátorok munkája felől is elemzi. Így tesz több ízben a több könyvet is illusztráló Molnár Jacqueline vizuális vízióival.¹⁶

Kovács Lajos hagyatékának kiadása minden más értékes és izgalmas aspektusa mellett emiatt, a fontos és remek gyerekiró kánonban való helyének megszilárdítása miatt jelentős esemény. Az elkövetkező években izgalmas és fontos történések tanúi lehetünk majd ezen a területen. Ám ez az új korszak az ő tevékenysége nélkül minden bizonnyal unalmasabb lenne. A kiállításában puritán, fehér borítójú életműkötetek borítórajzai Lévy Jenő munkái. A korlátozott példányszámban megjelent gyűjtemény egy következő fázisban remélhetően nagyobb figyelmet kap, és az olvasók szélesebb köréhez juthat majd el.

(Összegejtötte, válogatta, szerkesztette, valamint a jegyzeteket írta: Bombitz Attila. Sajtó alá rendezte: Fritz Gergely, Füzi Péter, Szinger Ádám, JATEPress, 2020.)

14 BOMBITZ Attila, *Kovács Lajos válogatott műveiről*, Forrás, 2020/5, 54-58, 57.

15 PERAGOVICS, i. m., 19.

16 KOVÁCS Lajos, *„Verset írni nem lepkeűzés” – Gyerekkövet sem = K. L., „Mi közük hozzám?”: Kritikák, töprengések, diagnózisok*, Kovács Lajos Művei III., összegejtötte, vál., szerk. BOMBITZ Attila, sajtó alá rendezte: FRITZ Gergely, FÜZI Péter, SZINGER Ádám, Szeged, JATEPress, 2020, 375-377., 377.